

5. El cos humà

1. Les parts del cos humà

l'esquelet	<i>kostra, skelet</i>
l'os	<i>kost</i>
el crani	<i>lebka</i>
el pòmul	<i>lícni kost</i>
la clavícula	<i>klíčni kost</i>
la columna vertebral	<i>páteř</i>
l'estèrnum	<i>hrudní kost</i>
el tòrax	<i>hrudní koř</i>
la costella	<i>žebro</i>
l'omòplat	<i>lopatka</i>
el braç	<i>paže, ruka</i>
l'espatlla	<i>rameno</i>
l'húmer	<i>kost pažní</i>
el radi	<i>vřetenní kost</i>
el cúbit	<i>kost loketní</i>
la pelvis	<i>pánev</i>
la cama	<i>noha</i>
el fèmur	<i>stehenní kost</i>
la ròtula	<i>česka</i>
la tíbia	<i>holenní kost</i>
el peroné	<i>kost lýtková</i>

els cinc sentits	<i>pět smyslů</i>
la vista	<i>zrak</i>
l'ull	<i>oko</i>
veure	<i>vidět</i>
la oïda	<i>sluch</i>

la oïda – l'orella	<i>ucho</i>
oler	<i>čichat</i>
l'olfacte	<i>čich</i>
el nas	<i>nos</i>
sentir	<i>slyšet</i>
el gust	<i>chuť</i>
la llengua	<i>jazyk</i>
assaborir	<i>chutnat</i>
el tacte	<i>hmat</i>
la pelll	<i>pokožka, kůže</i>
tocar	<i>hmatat</i>
el cap	<i>hlava</i>
el cabell	<i>vlasy</i>
la cara	<i>obličej</i>
el front	<i>čelo</i>
la templa	<i>spánek, skráň</i>
la cella	<i>obočí</i>
la parpella superior	<i>horní oční víčko</i>
la parpella inferior	<i>dolní oční víčko</i>
parpellejar	<i>mrkat</i>
la pestanya	<i>řasa</i>
la pupil·la	<i>pupila, zornice, panenka v oku</i>
l'iris	<i>duhovka, iris</i>
la glàndula lacrimal	<i>slzná žláza</i>
el nervi òptic	<i>zrakový nerv</i>
la galta	<i>líce, tvář</i>
el nas	<i>nos</i>
l'orella	<i>ucho</i>
la boca	<i>ústa</i>

la comissura de la boca	<i>koutek úst</i>
el llavi	<i>ret, pysk</i>
la llengua	<i>jazyk</i>
el paladar	<i>patro v ústech</i>
la dent	<i>zub</i>
el queixal	<i>stolička</i>
la barbata	<i>brada</i>
la mandíbula	<i>dolní čelist</i>
el coll	<i>krk</i>
petar-se de riure	<i>řehtat se na celé kolo</i>
la nuca	<i>šíje, vaz</i>
el tronc	<i>trup</i>
el pit	<i>hrud; prsa</i>
l'abdomen	<i>břicho</i>
la cintura	<i>pas</i>
el maluc	<i>kyčel, bok</i>
l'engonal	<i>třísló</i>
l'esquena	<i>záda</i>
les extremitats superiors	<i>horní končetiny</i>
el tòrax	<i>hrudník</i>
el melic	<i>pupek</i>
el braç	<i>ruka (od ramene ke konečkům prstů)</i>
la mà	<i>ruka (od zápěstí po konečky prstů)</i>
dreta	<i>pravá ruka</i>
esquerra	<i>levá ruka</i>
els dits	<i>prsty</i>
polze	<i>palec</i>
índex	<i>ukazovák</i>
mitger	<i>prostředník</i>
anular	<i>prsteník</i>
auricular	<i>malík</i>

l'ungla	<i>nehet</i>
el palpís (del dit)	<i>bříško prstu</i>
l'espatlla	<i>rameno</i>
el braç	<i>paže</i>
l'axil·la	<i>podpaží</i>
el colze	<i>loket</i>
l'avantbraç	<i>předloktí</i>
el canell	<i>zápěstí</i>
les extremitats inferiors	<i>dolní končetiny</i>
la cama	<i>noha (od kyčle po chodidlo)</i>
la cuixa	<i>stehno</i>
el genoll	<i>koleno</i>
el panxell	<i>lýtko</i>
la canyella	<i>holeň</i>
el turmell	<i>kotník</i>
el peu	<i>noha (od kotníku dolů), chodidlo</i>
els dits del peu	<i>prsty na noze</i>
el dit gros	<i>palec</i>
el taló	<i>pata</i>
la planta (del peu)	<i>šlapka, chodidlo</i>
els òrgans interns	<i>vnitřní orgány</i>
els menuts	<i>vnitřnosti</i>
l'aparell respiratori	<i>dýchací ústrojí</i>
digestiu	<i>zažívací ústrojí</i>
la glàndula tiroides	<i>štítná žláza</i>

la gola	<i>hrdlo</i>
el pulmó	<i>plíce</i>
el bronqui	<i>průduška</i>
respirar	<i>dýchat</i>
el cor	<i>srdce</i>
l'aorta	<i>srdečnice, aorta</i>
bategar	<i>tepat</i>
l'estómac	<i>žaludek</i>
l'esòfag	<i>jícen</i>
la vesícula biliar	<i>žlučník</i>
el pàncreas	<i>slinivka břišní</i>
la melsa	<i>slezina</i>
el duodè	<i>dvanácterník</i>
el fetge	<i>játra</i>
el batec, el pols	<i>tep</i>
el ronyó	<i>ledvina</i>
la bufeta	<i>močový měchýř</i>
l'intestí prim	<i>tenké střevo</i>
l'intestí gros	<i>tlusté střevo</i>
els genitals	<i>genitálie</i>
la circulació sanguínia	<i>krevní oběh</i>
l'artèria	<i>tepna</i>
la vena	<i>žila</i>

l'aspecte físic *vzhled*

el cabell *vlasy*

curt *krátký* – llarg *dlouhý*

ros *světlý* – morè *tmavý* – castany *hnědý*

llis *rovný* – ondulat *vlnitý* – arrissat *kudrnatý*

calb *plešatý* – pelut *se spoustou vlasů*

la calvície *pleš*

la cara

obličej, tvář

prima *hubená* – *grassa tlustá*
 morena *snědá* – *pàl·lida bledá*
 vermella *červená*
 rodona *kulatá*

tornar-se vermell (com un tomàquet) *zrudnout (jako rajče)*

guenyo	<i>šilhavý</i>
miop	<i>krátkozraký – prèsbita dalekozraký</i>
borni	<i>jednooký</i>
cec – invident	<i>slepý, nevidomý</i>
veu ronca	<i>chraplavý, drsný hlas</i>
mut	<i>němý</i>
sord	<i>hluchý</i>
sordmut	<i>hluchoněmý</i>
maco	<i>hezký</i>
bell	<i>krásný</i>
agradable	<i>milý, příjemný</i>
lleig	<i>ošklivý</i>
repugnant	<i>odporný</i>
desagradable	<i>nepříjemný, protivný</i>

la figura

postava

de talla menuda	<i>drobné postavy</i>
baixa	<i>malé postavy</i>
alta	<i>vysoké postavy</i>
prim	<i>štíhlý</i>
ben plantat	<i>statný, urostlý</i>
ben conservat	<i>dobře zachovalý</i>
musculós	<i>svalnatý</i>
destre, hàbil	<i>zručný, obratný</i>
menut	<i>drobný</i>
baix	<i>malý</i>
alt	<i>vysoký</i>

gras	<i>tlustý</i>
raquític	<i>neduživý, rachetický</i>
consumit	<i>sešlý, vyžilý</i>
ossut	<i>vychrtlý, kost a kůže</i>
pesat – maldestre	<i>těžkopádný, nešikovný</i>

qualitats intel·lectuals

dir la veritat	<i>říkat pravdu</i>
mentir	<i>lhát</i>
mantenir – complir la paraula	<i>držet slovo</i>
desesperar-se	<i>být zoufalý, zoufat</i>
deixar-se guiar per la intuició	<i>řídit se intuicí</i>
assossegar-se, calmar-se	<i>uklidnit se</i>
lamentar	<i>naříkat</i>
plorar	<i>plakat</i>
sanglotar	<i>vzlykat</i>
sospirar	<i>vzdychat</i>
riure	<i>smát se</i>
somriure	<i>usmívat se</i>
la mentida	<i>lež</i>
esperar	<i>doufat</i>
el plany	<i>nářek</i>
el plor	<i>pláč</i>
entre sanglots	<i>mezi vzlyky</i>
el sospir	<i>vzdech</i>
petar-se de riure	<i>potrhat se smíchy</i>
el somriure	<i>úsměv</i>
riure's d'algú	<i>vysmívat se někomu</i>
embogir	<i>zbláznit se</i>
el boig	<i>blázen</i>
sentir simpatia/antipatia envers una persona	<i>cítit vůči někomu sympatie / antipatie</i>
enutjar-se amb una persona	<i>rozzlobit se na koho</i>

enfadar-se amb una persona	<i>zlobit se na koho</i>
menysprear	<i>pohrdat</i>
agrair	<i>vděčit</i>
estimar – admirar	<i>obdivovat, vážit si</i>
respectar	<i>vážit si koho, respektovat</i>
reprimir-se	<i>ovládat se, mírnit se</i>
burlar-se d'una persona	<i>vysmívat se komu</i>
odiar	<i>nenávidět</i>
venjar	<i>(po)mstít</i>
calumniar	<i>pomlouvát</i>
envejar	<i>závidět</i>
robar	<i>krást</i>
traïr	<i>zradit, prozradit</i>
el lladre	<i>zloděj</i>
el traïdor	<i>zrádce, zrádkyně</i>
la traïció	<i>zrada</i>
maltractar una persona	<i>týrat koho, špatně zacházet s kým</i>
matar – assassinar	<i>zabít, zavraždit</i>
l'assassí	<i>vrah</i>
penedir-se (dels seus pecats)	<i>litovat, želeť (svých hříchů)</i>
pecar	<i>řešit</i>
el pecador	<i>hříšník</i>
fingir – simular	<i>fingovat, simulovat, předstírat</i>
insultar	<i>poranit, potupit, napadnout, inzultovat</i>
ofendre	<i>urazit, pohanět</i>
ferir una persona	<i>ublížit komu</i>
molestar, empipear	<i>obtěžovat koho, překážet komu</i>
la molèstia	<i>obtíž; nepříjemnost</i>
la virtut	<i>dobrá vlastnost</i>
l'alegria	<i>veselost, radost</i>
la veritat	<i>pravda</i>
la mentida	<i>lež</i>
la paciència	<i>trpělivost</i>

la impaciència	<i>netrpělivost</i>
la consciència	<i>svědomitost; svědomí</i>
a consciència	<i>svědomitě</i>
el sentit del deure	<i>smysl pro povinnost</i>
la responsabilitat	<i>(z)odpovědnost</i>
la cortesia	<i>zdvořilost</i>
el desinterès	<i>nezištnost</i>
la imparcialitat	<i>nestrannost</i>
la modèstia	<i>skromnost</i>
l'honradesa	<i>čestnost, poctivost, slušnost</i>
l'amistat	<i>přátelství</i>
l'enemistat	<i>nepřátelství</i>
l'admiració	<i>obdiv</i>
l'agraïment	<i>vděčnost</i>
l'estima, el respecte	<i>úcta, vážnost</i>

el vici

la tristesa, la malenconia	<i>špatná vlastnost</i> <i>smutek</i>
matuserria	<i>hloupost, nešikovnost</i>
l'orgull, la supèrbia	<i>pýcha, hrdost</i>
l'enuig, la ira	<i>hněv</i>
la crueltat	<i>krutost</i>
l'egoisme	<i>sobectví, egoismus</i>
la grolleria	<i>hrubost</i>
la indiferència	<i>lhostejnost</i>
el rancor	<i>zášť; hněv</i>
el menyspreu	<i>pohrdání</i>
la vanitat	<i>marnivost</i>
la maldat	<i>zlomyslnost; zloba</i>
l'odi	<i>nenávist</i>
la queixa	<i>stížnost</i>
la venjança	<i>msta, pomsta</i>
mirar amb desdeny	<i>dívat se pohrdavě</i>

I com és ell/a?

intel·ligent, llest
 eixerit, talentós
 assenyat
 alegre
 ximple, babau, maldestre
 curt de gambals
 boig
 trist, malenconiós
 seriós
 animat
 atrevit
 valent, audaç
 content (amb la feina) (estar)
 feliç
 sincer
 verídic
 moral
 ordenat
 pacient
 prudent
 raonable
 segur
 quiet – tranquil
 exacte, puntual
 constant
 de confiança, seriós
 fidel
 honrat
 honest
 modest
 desinteressat
 abnegat

Jaký je? Jaká je?

chytrý, bystrý
 schopný, talentovaný
 rozumný, moudrý
 veselý
 hloupý, těžkopádný (i v myšlení)
 omezený, hloupý
 bláznivý, hloupý
 smutný
 vážný, seriózní
 živý
 smělý, odvážný; drzý
 odvážný, smělý
 spokojený se prací
 šťastný
 upřímný
 pravdomluvný
 slušný, mravný
 pořádný
 trpělivý
 rozvážný
 rozumný
 jistý
 klidný
 přesný
 vytrvalý
 spolehlivý
 věrný
 poctivý, čestný
 cudný, mravný
 skromný; slušný, cudný
 nezištný
 obětavý

bondadós	<i>laskavý, dobrotivý</i>
cortès	<i>zdvořilý</i>
curós, acurat	<i>starostlivý, pečlivý</i>
amable, agradable	<i>milý, příjemný</i>
tolerant	<i>tolerantní</i>
simpàtic	<i>sympatický</i>
aplicat, treballador	<i>pracovitý</i>
generós, magnànim	<i>velkorysý, šlechetný</i>
sensible	<i>citlivý</i>
simple, ingenu	<i>jednoduchý, prostý; prostoduchý</i>
lleuger	<i>lehkomyslný</i>
abatut	<i>skleslý</i>
tímid	<i>nesmělý, bázlivý</i>
covard	<i>zbabělý</i>
descontent	<i>nespokojený</i>
dissortat, desgraciat	<i>nešťastný</i>
fals	<i>falešný</i>
mentider	<i>prolhaný</i>
immoral	<i>neslušný, nemravný, imorální</i>
desordenat	<i>nepořádný</i>
impacient	<i>netrpělivý</i>
precipitat	<i>zbrklý</i>
espontani	<i>živelný, spontánní</i>
agitat – pertorbat	<i>zmatený</i>
inquiet – intranquil	<i>neklidný</i>
inexacte	<i>nepřesný</i>
superficial	<i>povrchní</i>
inspirar poca confiança	<i>být nespolehlivý</i>
infidel	<i>nevěrný</i>
trampós, farsant	<i>podvodný, podfukářský</i>
pervers	<i>zvrhlý, hanebný</i>
orgullós d'una cosa	<i>pyšný na co</i>
vanitós	<i>ješitný, domíšlivý</i>

envejós	<i>závistivý</i>
indiferent	<i>lhostejný, netečný</i>
egoista	<i>sobecký</i>
descortès – insolent	<i>neomalený, hrubiánský</i>
groller	<i>hrubý</i>
cruel	<i>krutý</i>
descurós, negligent	<i>ledabylý, nedbalý</i>
desagradable	<i>nepříjemný, protivný</i>
intolerant	<i>netolerantní</i>
antipàtic	<i>nesympatický</i>
dropo, mandrós	<i>líný, zahálčivý</i>
avar, cobdiciós	<i>lakomý, skoupý, hamižný</i>
insensible	<i>necitlivý</i>
complicat	<i>složitý, komplikovaný</i>

Frases fetes:

Parts del cos

Anar amb peus de plom
Costar un ronyó
No tenir cara i ulls
No tenir sang a les venes
Passar la mà per la cara
Ficar-se de peus a la galleda
Tenir la mà trencada en una cosa
Ésser carn i unglà
A boca tancada no hi entren mosques
Tirar-s'ho a l'esquena
Arrufar el nas
Treure focs pels queixals
No arribar la sang al riu
Fer girar el cervell
Fer els ulls grossos
Donar un cop d'ull
Tocar el cor

Tocar de peus a terra
Ser un panxacontent
Deixar-hi els ulls
Posar el dit a l'ull
Posar els cabells de punta
Posar el cul com un tomàquet
Posar el coll
Tenir els ulls al clatell

Qualitats de l'ésser humà

Caure l'ànima als peus
Anar amb el cap sota l'ala
Arronsar les espatlles
Tenir fred de peus
Fer el pes
Fer escarafalls
Fer la viu-viu
Baixar del burro
No veure-hi de cap ull
Anar la processó per dins
No poder dir fava
Fer castells en l'aire
Tenir el cor robat
Fer festa grossa
Fer el borinot
Fer ais i uis
Veure de bon ull
Riure per sota el nas
Fer cada de tres déus
Ser sec com un clau
Ser alt com un sant pau
Ser sord com una campana

Text 1

El senyor Esteve Rodamitjana i Puigcerola havia travessat la ratlla de l'edat madura de la manera que bonament havia pogut. No es queixava mai de les punxades als genolls ni d'aquella mena d'anar-se-li'n el cap que l'afligia a vegades a l'hora de llevar-se, o a mig matí o a mitja tarda. Un orgull recòndit li vedava d'explicar les seves misèries als altres, però ell no s'enganyava pas. Cada dia, en afaitar-se, es contemplava una estona al mirall, sense fer-se il·lusions, amb un esperit crític ple d'objectivitat.

El nas li havia crescut sense concert: declinava, tendia a penjar, i queia pel cantó de les berrugues i de les taques sense concessions a l'estètica. Els ulls es tornaven molls i feien bosses a les parpelles que, per acabar d'adobar-ho, eren bosses de colors, entre el morat i un to blavenc, amb illes de gris i tocs vermells. I les galtes? Aquí sí que n'hi havia per desmoralitzar-se. Anaven prenent l'aire de butxaques d'una americana atrotinada i li produïen la impressió que, d'un moment a l'altra, s'haurien d'ajupir per collir-les de terra. Els cabells no eren tan cridaners, es retiraven a manyocs com si abandonessin la lluita, però deixaven irresponsablement camp lliure, cada cop més a la descoberta, a un front que avançava sense que es pogués saber ben bé on volia anar. Del sotabarba i del coll ell mateix s'estimava més fer veure que no els veia, però eren allí i no se'n podia desentendre. D'una banda, hi havia espais que recordaven una pell d'elefant sense adobar, i de l'altra, ací i allà, apareixien unes protuberàncies flàccides que feien pensar en els nius de les erugues processionàries. En resum, el senyor Rodamitjana era imparcial, just, i quan algú li deia que no aparentava l'edat que tenia, l'hauria esclafat a bufetades.

Pere Calders. *Atordiments de la vida. In: Tots els contes. Barcelona: La Butxaca, 2008*

Text 2

AUTORETRAT VERÍDIC PROMÈS A LA SENYORA LOLA S... i no enviat per excés del sentit del ridícul.

Alçada: 1 metre 74. Acceptant la classificació de Retzius, el meu crani tendeix notòriament a la braquicefàlla. Sóc un cap curt i afegiré que soc un cap gros. El meu cap està abundantment poblat de cabells. M'hauria estat absolutament indiferent no tenir-ne, però estic predestinat, segons una profecia formulada per un perruquer del carrer de Cavallers a la meva mare, quan jo era petit, a tenir cabells tota la vida. Fins a la mort, doncs, tindrè cabells, I això haurà estat, per als meus progenitors, principalment un pretext d'orgull i de satisfacció positiu. És poca cosa, si voleu, però sempre val més d'acontentar-se amb el que hom té. No tinc pas un front espaiós, enorme, fugitiu, suggeridor (hipotètic)

d'una poderosa intel·ligència, segons els tòpics de la novel·lística. Tinc un front normal, dret i vertical al pla de la terra. Els meus cabells no són pas completament rossos ni acusadament negres. Són un entremig. D'aquest front, tot baixant, se'n desprèn un nas que en altre temps fou molt correcte, finament dibuixat de cartillags. La forma del nas, me la vaig, però, destruir jo mateix, en una població de la costa de llevant on anàvem a estiuejar, un any per la festa major, jugant a l'arbre de la cucanya. Vaig arrabassar el trofeu del cap del pal, vaig guanyar el primer premi (un parell de pollastres) després d'haver passat fent equilibris estrambòtics per la corba enseuada i relliscosa de l'arbre llarguíssim. En trobar-m'hi al capdavant, vaig engrapar la bandera amb tan mala fortuna que vaig topar, de cara, amb el pal de la juguesca. Fou un terrible cop, paorosament sec. Em retiraren de l'aigua més mort que viu, sense coneixement, regalimant sang del nas i de la boca –el color de la sang és escandalós–, la cara tumefacta, morada, inflada monstruosament. Fractura dels ossos del nas, capolament dels cartillags. Tres setmanes al llit.

–I d'aquests pollastres, què en farem? –deia la família.

Dels poquíssims premis que he obtingut en el curs de la vida, aquest ha estat un dels més tristos. De llavors ençà, el meu nas, una mica aixafat d'un cantó, ha perdut la seva correcció inicial i no presenta el menor interès.

Sota les celles poblades i les pestanyes desproveïdes de llargada, de corba romàntica i de caient fascinator, els ulls, petits, tancats dins d'una incisió d'esclatxa de guardiola, tenen una certa vivacitat, molta mobilitat, i son –segons m'han dit– molt impressionables, tant a la visió exterior com als reflexos interns. Són uns ulls sense educació i sense hipocresia, que em traeixen, sembla, a cada moment. Aquest defecte dels meus ulls és característic de les meves faccions, extremament mòbils –d'una mobilitat tan acusada que sempre que a algun amic dibuixant m'ha volgut fer un retrat de cara ho ha hagut de deixar córrer ràpidament. És trist no poder disposar d'unes faccions estàtiques, fixes i acadèmiques, d'un mecanisme facial impassible. Perquè, de què serveixen unes faccions així? ¿Què signifiquen? No crec pas que siguin un símptoma de sensibilitat important –com el front ample no és un símptoma d'intel·ligència segura, diguin el que diguin els novel·listes. Amb una cara tan mòbil, val més no mourè's de casa, abstenir-se de tot contacte amb la gent. Si no podeu dissimular els sentiments que els altres us provoquen –si no podeu dissimular les decepcions de les senyoretetes–, val més retirar-se a la Tebaida de la misantropia. Crec que és un bon consell per a totes les persones que tenen la desgràcia de tenir unes faccions com les meves. D'altra banda, no podria pas dir de quin color tinc els ulls exactament. Són potser massa petits per a veure'ls clars. De vegades em semblen d'un negre gris amb un puntet brillant susceptible de donar un esclat viu.

Tinc la cara notòriament plana i els pòmuls amples i sortits. Això féu dir a alguns amics de Barcelona –i Màrius Aguilar ho escriví més tard en un diari– que jo semblo un rus del Mediterrani. L'observació em féu molta gràcia i vaig prendre peu en la comparació per

a elaborar genealogia fantasista de la meva família. Segons aquest pedigree, descendeixo d'una gent de raça eslava, per no dir mongòlica, que fou capturada el segle xvi per una nau algeriana i alliberada davant d'aquestes platges per una fusta cristiana. Desembarcats batejats que foren, els meus avantpassats trobaren que, en aquest apis, s'hi estava tan bé que s'hi establiren definitivament. Alguns amics –i enemics– meus han arribat a inventar tants de detalls i a carregar la genealogia de tantes notícies entre absurdes i versemblants, que de vegades em sembla que quan en parlen s'arriben a creure el que diuen.

Josep Pla. *Autoretrat verídic... In: El quadern gris. Barcelona:La Butxaca, 2012*

Activitats:

Escriu el teu autoretrat. Pots utilitzar el textos 1 i 2 com a exemple.

Creus que l'aspecte físic d'una persona està relacionat amb el seu caràcter?

Creus que la veritable bellesa d'una persona es troba en el seu interior?

Es diu que les persones físicament més maques aconseguen millors feines. Estàs d'acord?

Quantes hores necessites per sentir-te bé?

Quan veus un noi o una noia, en què et fixes primer, en la seva cara o en el seu cos?

Creus que a la República Txeca la gent està molt preocupada pel seu cos?

Com és físicament la majoria de la gent en el teu país?